

Xavier Gual

QUI HA DE SALVAR EL CATALÀ?

Crònica d'un professor
de secundària

E Eumo
Editorial

© 2022, Xavier Gual

© d'aquesta edició:

Eumo Editorial. C. Doctor Junyent, 1. 08500 Vic
www.eumoeditorial.com - eumoeditorial@eumoeditorial.com
—Eumo és l'editorial de la UVic-UCC—

Primera edició: setembre de 2022

Disseny de la coberta: Enric Jardí
Maquetació: Grafime

Imprès a Liberdúplex

DL: B 13174-2022
ISBN: 978-84-9766-778-4

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de l'editor qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa a les sancions establertes per la llei. Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47). Tots els drets reservats.

Índex

El perquè de tot plegat	13
PRIMER TRIMESTRE	19
Professor de català o heroi per la causa?	21
Caure del cavall	23
La immersió no funciona?	25
L'inspector lingüístic	27
Suspendre el català	29
Professors bilingües	31
Ja no calen filòlegs	34
Llavors, tot depèn del govern?	36
Un sistema educatiu en constant canvi	38
La utilitat del català	43
L'assignatura és un rotllo!	45
Respectar el professor és respectar l'assignatura	47
Els professors som models de llengua?	49
El català no morirà mai... ..	51
El relleu generacional	53
Insistir en l'ús del català és contraproductiu?	55
Quan els alumnes catalanoparlants interactuen entre ells en castellà... ..	57
Avaluar el català oral	59
Què passa amb el 25% del castellà?	61
Quantes hores de català necessitem?	65
«Yo no soy catalán»	67
«Yo me siento muy catalán»	69
La moda dels desdoblaments	71
Desaprendre durant les vacances	74

SEGON TRIMESTRE	77
Aquesta llengua està molt viva	79
Objectiu: llegir, escriure i parlar en català	81
La importància de fer-los llegir	84
Lectures per fer lectors	86
I tu per què escrius en català?	89
Com podem treballar la literatura catalana a l'aula?	91
Només dues hores de català al batxillerat	94
Comprensió lectora. Tu ja m'entens... ..	96
La llengua entre els professors i els pares	98
Quan canvis de llengua per un que no t'entén	100
L'aula d'acollida	102
Soc xinès i vull que em parlis en català	104
El català al pati	107
Banderes a classe	109
El professor de català ha de ser simpàtic i proper	112
La bona relació entre els professors de català i de castellà	114
Professors valencians i de les illes	116
El professor apassionat per la seva llengua	118
La situació del català al batxillerat	120
Superar l'ESO o el batxillerat sense aprovar el català?	122
Els alumnes ja no són responsables dels seus fracassos?	125
Les biblioteques de centre	127
El concurs de Sant Jordi	129
 TERCER TRIMESTRE	 131
Tots tenim un passat	133
Aprendre fora de l'aula	135
Mantenir el català	137

Morirà el català per culpa d'imposar-lo?	139
Llavors, som uns pesats amb el català a totes hores? ..	141
Qui diu que aquesta llengua no serveix per a res?	143
No hi ha res perdut	145
Tots som professors de llengua	147
Fem un sistema educatiu exigent amb el català	149
Qualsevol entès en sociolingüística sap que el bilingüisme és transitori	151
El dilema amb els refugiats ucraïnesos	153
No amaguem l'excel·lència	155
L'agraïment dels antics alumnes	157
Les plataformes digitals i les xarxes socials	159
Musiqueta en català	162
I el català a la sanitat o als jutjats?	164
Representar <i>Terra baixa</i> com a esperança	166
No barregem sempre llengua i política	169
Professors fiscalitzats	171
Alliberem els mestres d'aquesta lluita	174
Llavors, qui ha de salvar el català?	176

El perquè de tot plegat

(una mena d'introducció)

Actualment, les llengües oficials a Catalunya són el català, el castellà i l'aranès a la Vall d'Aran. El català el parlen deu milions de persones i tretze milions l'entenen. El castellà té 460 milions de parlants nadius i és la segona llengua més parlada del món entre el xinès i l'anglès, encara que això representa una petita part de totes les llengües del món. Al segle XXI tots els catalans saben parlar i escriure en castellà. L'única llengua que ha estat oficialment prohibida diverses vegades a Catalunya és justament la idiosincràtica: el català. Quan vaig cursar secundària, no era conscient d'aquestes dades, ni tampoc quan, de petit, vaig formar part de la primera generació que va estudiar en català després de quatre dècades llarguíssimes de dictadura, nefastes per a la llengua catalana. En la meua realitat infantil de finals dels setanta, va semblar-me la cosa més natural del món. L'escola en català. Anys més tard, no recordo ser gaire conscient del que suposava triar la carrera de Filologia Catalana. Vaig dubtar de fer Periodisme, però també em seduïen Història i Filosofia. Jo era de lletres, vaja. En realitat, durant uns dies, vaig estar matriculat a Magisteri, però al final ho vaig canviar per Filologia Catalana. La raó definitiva no va ser perquè volgués convertir-me en un croat per la defensa de la llengua, sinó perquè hi tenia un bon amic. Amb això vull dir que l'any dels Jocs Olímpics, any d'eufòries esportives i socials, vaig començar una carrera mig a les palpentes que no sospitava que, a la llarga, arrossegaria tanta responsabilitat política i sociològica. Res que pogués semblar mitjanament patriòtic ni heroic. Llavors no m'ho semblava. Durant aquells anys em vaig concentrar a estudiar, a aprendre, a viure

experiències noves, i també vaig decidir que volia ser escriptor. Un escriptor que escriuria en català, també com un fet natural sense consideracions especialment reivindicatives en la tria de la llengua. Quan vaig acabar la carrera, però, no vaig començar a impartir classes en un institut, sinó que vaig passar sis anys treballant en la redacció d'un setmanari gratuït. En català, això sí. Era el boom d'aquell tipus de publicacions de proximitat, comarcal i municipal. En el meu cas, va ser al Maresme, quan feia vida al Vallès. I de la mateixa manera que els gratuïts van aparèixer com bolets, també es van anar consumint en poc més d'una dècada. Quan em van contractar per primera vegada, ho van fer perquè sabia escriure en català, perquè en aquella redacció no era indispensable saber gaire coses de la carrera de Periodisme. Amb intuïció i voluntat n'hi havia prou, i la resta s'aprenia pel camí, treballant i trepitjant pobles. Aquesta certesa que tot parteix de l'experiència també l'he vist en molts professors de català que han omplert aules i que han avaluat alumnes tot i no haver fet la carrera de Filologia. Paradoxalment, he de dir que he treballat amb mals professionals que sí que tenien ben aprovada l'especialitat. Sis anys després de l'experiència periodística, i de sous més aviat precaris, vaig saltar de la redacció abans que pleguessin o que fessin retallades severes, com així va ser. La meva sortida natural no podia ser altra que la docència. El Departament d'Educació em va trucar d'un dia per l'altre, la segona setmana de setembre, cinc dies abans que comencesin les classes i quinze dies abans de casar-me. Vaig valorar les opcions i vaig acceptar a ulls clucs. Seria professor de català. A vegades els canvis venen així de ràpids. Una setmana després, ja m'havien assignat tres grups de segon de batxillerat i un altre de primer de l'ESO. Abans d'això, no havia fet mai classes, i em vaig haver d'espavilar sense marge per a la planificació. El pànic escènic no podia notar-se. Crec que me'n vaig sortir prou bé, i l'experiència va ser molt gratificant. Dues coses recordo clares

com si fos avui. La primera és que, en aquell institut públic del Vallès Occidental on vaig començar, cap alumne de l'ESO no parlava en català de manera espontània i només en trobaves alguns al batxillerat. Em vaig adonar que la meva assignatura no lligava amb la vida quotidiana d'aquells alumnes i que per a ells era una realitat afegida, bàsicament un compromís acadèmic i poca cosa més. La segona cosa que recordo és un fet molt surrealista. La directora, que no vaig sentir mai parlar en català, em va proposar d'acceptar un desdoblament del mateix grup d'ESO per fer un parell d'hores de castellà a la setmana. Evidentment vaig dir que sí, però això va generar situacions una mica estranyes. A la tarda feia dues hores seguides de llengua amb els mateixos alumnes, una en català i l'altra en castellà. Sortia i entrava de classe per canviar de llibre i simular que era una altra persona. Era una mena de desdoblament que tenia la seva gràcia. Primer era en Xavier i després don Javier. Surrealista, sí. Des d'aquell primer curs fins ara han passat moltes coses, algunes de molt intenses relacionades amb la política i la llengua. Fa molts anys que tot el que he anat copsant a les aules ho he paït i analitzat a través de centenars d'articles a la premsa. Una cinquantena en el diari *Avui* i uns tres-cents en el diari *Ara* a través del suplement *Criatures*. També ho vaig fer en clau d'humor una temporada al programa *La segona hora* de RAC1. Per a mi, aquesta fusió entre professor i articulista m'ha servit, sens dubte, de teràpia i d'anàlisi per saber per on anaven les coses. Puc constatar que el món de l'educació està en transformació constant i no crec que això sigui del tot bo. Necessitem temps per pair els canvis. En certa manera, aquí en donaré les raons, sobretot pel que fa al català a les aules. La meva tesi és que el futur de la llengua recau en tots nosaltres, indistintament del nostre ofici.

El setembre del 2021, després de llegir un dels meus articles que parlava de la situació preocupant del català entre els alumnes i els professors, l'editora Montse Ayats em va trucar per

dir-me que aquest tema, i molts més, podrien quedar recollits en un volum que servís per veure-ho tot en perspectiva, amb l'adequada calma dels llibres. En aquell moment, ningú no podia imaginar-se que en els mesos següents el tema del català a les aules prendria tanta rellevància i tanta polèmica. Així doncs, encara amb més interès i necessitat, desgranaré les raons per les quals em sembla un error que sobre els mestres i els professors hagi caigut el pes terrible d'haver de salvar la llengua catalana. És clar que hi tenim una responsabilitat de primer nivell, però no en som els únics, perquè la salut de la llengua és una cosa que depèn de tots, i cal lluitar-ho a les aules, per descomptat, però també al carrer, a casa, i fer-la útil en el nostre entorn professional i de lleure. Aquí analitzaré diverses qüestions a partir de la meua humil experiència.

He dividit el llibre en tres trimestres conceptuals, tal com ens organitzem als instituts, per endreçar el munt d'idees i temes que em volten, amb aquella angoixa de no voler deixar-me'n cap. A la primera part, hi exposaré bàsicament els problemes que assetgen la nostra professió i la llengua catalana. És una llista de retrets i horrors, barrejats amb l'experiència pròpia, per concretar per què el futur del català està greument amenaçat. Soc conscient del to pessimista i de les lamentacions, que no difereixen gaire de molts altres articles i llibres tremendistes. Però he pensat que, per revertir un problema, primer cal tocar fons. Tocar fons per després agafar impuls i treure el cap de l'aigua. El segon trimestre em permet parlar des de la maduresa dels anys. També com a escriptor. Concreto que l'oralitat és la clau del futur del català, que cal fomentar la lectura literària com el millor mètode per aprendre una llengua i que el treball en una aula d'acollida ens dona les pistes de com hem de transmetre el català a les noves generacions. Davant d'alumnes que a casa no senten ni parlen mai un sol mot en català, potser hem de treballar d'una manera semblant a les escoles d'idiomes. Finalment, a

la tercera part, com en els finals dels cursos, hi recullo resultats i poso les notes. Així mateix, hi plantejo solucions, també a través de l'experiència, i alguns camins a seguir. Deixo clar que no hi ha res perdut del tot mentre els catalanoparlants tinguem plena consciència de l'ús i el valor de la llengua. Que el català no ens el poden prendre si nosaltres no ho volem. Que els professors de català tenim una responsabilitat afegida immensa, però que la bona salut del català depèn dels seus parlants. Perquè tots som professors de llengua.

Voldria donar les gràcies a la Gemma Redotra i a la Gemma Medina, editores d'Eumo, per seguir amb la proposta i l'entusiasme que en un inici em va encomanar la Montse Ayats. Gràcies a vosaltres per haver-me ordenat tantes i tantes idees. També vull donar les gràcies a molts dels meus referents pel que fa a la llengua, alguns grans professors, mestres de mestres, i d'altres mestres que són amics. Tots ells apareixen en algun moment citats al llibre. També als pares, que em van donar el català com a llengua materna, i a la meva dona, que m'ha permès continuar el llegat amb els fills, sense renunciar a altres llengües. Aquest llibre és per a tots vosaltres. Us he de dir que se'ns gira molta feina si volem preservar la salut del català. Ens ho prendrem amb optimisme i determinació, però cal començar avui mateix. Som-hi!